

ВІДГУК

офіційного опонента професора Білянського Леоніда Семеновича на дисертацію Борна Євгена Євгеновича

«Комплексне хірургічне лікування хронічного парапроктиту», поданої у спеціалізовану вчену раду Д 26.613.08 Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика МОЗ України на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю

14.01.03 – хірургія

Актуальність обраної теми дисертації

Обрання напрямку наукового дослідження обумовлено насамперед достатньо високою розповсюдженістю хронічного парапроктиту серед загально-хірургічних (до 4%) і до 40% в структурі проктологічних захворювань, висока частота післяопераційних ускладнень в ранішньому післяопераційному періоді і у віддалені терміни спостереження.

Натепер питання високої частоти рецидиву нориць прямої кишки після проведення оперативних втручань залишаються актуальними не дивлячись на значну кількість сучасних методик, таких як інтрасфінктерне лігування норицевого ходу, переміщення слизового клаптя, метод пломбування норицевого ходу колагеновою пробкою, та ін. При цьому, основними причинами вважають не ліквідований внутрішній отвір нориці, залишення стінки нориці та її розгалужень в параректальній клітковині.

Рецензуєма дисертаційна робота присвячена актуальній проблемі підвищення ефективності лікування пацієнтів, хворих на хронічний парапроктит шляхом обґрунтування, розробки та впровадження способу комплексного хірургічного лікування з використанням ліофілізованого колагенового імплантату, що підвищить ефективність та радикальність оперативних втручань.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертація є фрагментом науково-дослідної роботи кафедри хірургії та проктології Національної медичної академії післядипломної освіти імені

П. Л. Шулика «Розробка нових методів діагностики і хірургічного лікування захворювань передньої черевної стінки і органів черевної порожнини» (номер державної реєстрації 0110U00094), «Розробка нових відкритих та лапароскопічних методів хірургічного лікування захворювань передньої черевної стінки та органів черевної порожнини» (номер державної реєстрації – 0115U002170).

Новизна дослідження та одержаних результатів

Вперше, шляхом експериментального дослідження у лабораторних тварин обґрунтована можливість закриття дефекту стінки прямої кишки ліофілізованим колагеновим імплантатом: визначено, що на ділянці дефекту прямої кишки з колагеновим імплантатом спостерігається активна репарація з відновленням слизової оболонки.

Вперше доведено, що застосування удосконаленої методики комбінованого (абдомінального, трансректального) УЗД із використанням контрастної речовини забезпечує високу інформативність на етапі доопераційного обстеження хворих на хронічний парапроктит.

Обґрунтовано використання розробленого способу комплексного хірургічного лікування хворих на хронічний парапроктит з висіченням внутрішнього отвору при екстрасфінктерній та розсіченням внутрішнього отвору при трансфінктерній норіці і закриттям цих ділянок прямої кишки ліофілізованим колагеновим імплантатом, що забезпечує ефективну регенерацію сполучної тканини на ділянці висічення норіці та зменшує вірогідність виникнення рецидивів захворювання та післяопераційних ускладнень.

Теоретичне значення результатів дослідження

В роботі науково обґрунтовано, що використання ліофілізованого колагенового імплантату для закриття дефекту стінки товстої кишки в експерименті на щурах дозволило встановити властивості імплантату: наявність рівномірного проростання стінки кишки сполучною тканиною за рахунок утворення власного колагену та стійкості імплантату до бактеріальних колагеназ, що в подальшому забезпечило можливість його застосування в клінічній

практиці в умовах персистоючої бактеріальної інфекції і занобігало передчасній резорбції, забезпечувало механічну стабільність. Використання ліофілізованого колагенового імплантату для закриття дефекту прямої кишки надасть можливість повної реабілітації у пацієнтів, хворих на хронічний парапроктит та поліпшить якість життя осіб соціально - активного прошарку суспільства.

Практичне значення результатів дослідження

Використання на етапі доопераційного обстеження пацієнтів, хворих на хронічний парапроктит удосконаленої методики комбінованого (абдомінального, трансректального) УЗД із застосуванням контрастної речовини дозволяє у 96,6 % виявити внутрішній отвір та розгалуження нориці прямої кишки.

Використання розробленого способу комплексного хірургічного лікування хворих на хронічний парапроктит забезпечує ефективну регенерацію сполучної тканини в ділянці дефекта та зменшує частоту рецидиву нориці до 4,1 % проти 14,2 % при використанні класичних методик, нагноєння післяопераційної рани до 4 % проти 23,8 % при використанні класичних методик та уникнути анальної інконтиненції проти 22,9 % при використанні класичних методик.

Результати дисертаційної роботи впроваджені в клінічну практику хірургічних відділень Київської міської клінічної лікарні № 5, Київської обласної клінічної лікарні, Центральної районної лікарні Києво-Святошинського району Київської області. Матеріали дисертації впроваджені в учбовий процес кафедри хірургії та проктології Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика. Впровадження підтверджені відповідними актами.

Ступінь обґрунтованості та достовірності положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертаційна робота виконана на сучасному науково-методичному рівні. Містить значну кількість експериментального і клінічного матеріалу. Обстежено і хірургічно проліковано 196 хворих на хронічний парапроктит. Розроблений спосіб хірургічного лікування з використанням ліофілізованого колагенового імплантату застосовано у 98 хворих і у 98 хворих - класичні методики висічення нориць прямої кишки. Експериментальне дослідження проведено на 80 статевозрілих самцях шурів. У роботі були використані загальноклінічні, лабораторні, інструментальні, апаратні (комбіноване УЗД - абдомінальна і трансректальна методика, контрастне трансректальне УЗД) методи досліджень. Використання сучасних методів статистичної обробки отриманих результатів забезпечило високу вірогідність та доказовість положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Основні наукові положення дисертаційної роботи є обґрунтованими, висновки і практичні рекомендації відповідають меті і завданням роботи і витікають із результатів проведеного наукового дослідження, достовірні та мають теоретичне та практичне значення.

Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих працях і авторефераті

За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 10 наукових праць. Із них 6 статей у фахових наукових виданнях, рекомендованих МОН України; 3 тези у збірниках доповідей з'їздів, конгресів і конференцій України. Отримано 1 деклараційний патент України на корисну модель.

Автореферат дисертації за структурою, змістом цілком відповідає дисертації і вимогам, які пред'являються до авторефератів. Основні положення дисертаційної роботи в ньому викладені повно, чітко і послідовно.

Недоліки дисертації та автореферату щодо їх змісту та оформлення

Дисертація викладена державною мовою на 135 сторінках друкованого тексту, з яких 112 сторінок основного тексту. Побудована за традиційною схемою і містить анотації на державній і іноземній (англ.) мовах, вступ, огляд

літератури, розділ матеріали і методи дослідження, два розділа власних досліджень з викладенням результатів експериментального і клінічного характеру, аналіз та узагальнення отриманих результатів, висновки, практичні рекомендації, список використаної літератури, який складається із 210 літературних джерел (78 написаних кирилицею, 132 – латиною). Робота ілюстрована 45 рисунками і 9 таблицями.

Вступ дисертаційної роботи викладений стисло на 6 сторінках. Тут означені актуальність дослідження, яка не викликає сумнівів, зв'язок роботи з науковими планами, темами, мета і наукові завдання дослідження. Чітко означена наукова новизна одержаних результатів, теоретичне і практичне значення дисертаційної роботи. Відмічений особистий внесок здобувача в отриманні результатів наукових досліджень, апробації результатів дисертації. Анотації дисертації на державній і іноземній мовах за структурою відповідають вимогам щодо оформлення дисертаційних робіт. Наприкінці автор наводить список власних публікацій за темою дисертації. Зауважень до вступу немає.

В першому розділі Огляд літератури представлені сучасні уявлення про етіологію, патогенез, методи діагностики та хірургічного лікування хронічного парапроктиту. Розділ написаний повно, на 24 сторінках друкованого тексту, має 5 підрозділів в яких послідовно висвітлені питання анатомофізіологічних особливостей сфінктеру відхідника та тазового дна, проаналізовані етіо-патогенетичні аспекти хронічного парапроктиту і сучасні погляди на класифікацію хронічного парапроктиту. Представлений порівняльний аналіз методів діагностики параректальних норниць, означені переваги і недоліки хірургічного лікування хронічного парапроктиту. Розділ написаний правильно українською мовою, викладений доступно і чітко, містить сучасні джерела інформації. В кінці розділу автор коротко узагальнює отримані інформаційні дані і окреслює деякі дискусійні наукові і практичні питання. Принципових зауважень до розділу немає.

В розділі 2 дисертант представляє використані в науковому дослідженні **матеріали і методи**. Розділ написаний 20-ти сторінках друкованого тексту і складається із 6 підрозділів, які підрозділяються в залежності від описаних методик на пункти. В першому підрозділі автором чітко, ясно описаний запропонований дизайн дослідження із зазначенням послідовних етапів наукової роботи, виконання яких наприкінці надає змогу зробити висновки і надати конкретні практичні рекомендації.

Розділ достатньо інформативний, добре ілюстрований. Так на етапі експериментальних досліджень автор описує лабораторні методи використані в роботі: морфологічні, мікроскопічні, імуногістохімічні методи дослідження. Представляє моделювання дефекту кишкової стінки у тварин із закриттям дефекту ліофілізованим колагеновим імплантатом. Підрозділ клінічні дослідження містить інформацію про розподіл хворих на групи (196 пацієнтів, хворих на хронічний парапроктит), клінічні і інструментальні методи обстеження. В підрозділі «Апаратні методи дослідження» дисертантом описана власна методика комбінованого УЗД (абдомінального і трансректального) з застосуванням контрастної речовини, запропонований метод хірургічного лікування хронічного парапроктиту, представлені етапи оперативного втручання. Імпонує отримання на власну методику хірургічного лікування Декларційного патенту України на винахід. Розділ ілюстрований 18 рисунками, які наочно демонструють етапи експериментального дослідження і власну методику проведення оперативного втручання у пацієнта з хронічним парапроктитом. Автор в тексті посилається на опубліковані власні праці за темою. В таблицях представлений розподіл пацієнтів за віком та статтю і розподіл хворих на хронічний парапроктит відповідно до класифікації Дульцева і Саламова.

Методи статистичної обробки отриманих результатів є сучасними і дозволяють з високою вірогідністю оцінити отримані результати досліджень.

Зауваження до розділа відсутні.

В Розділі 3 представлені результати експериментальних досліджень, які засвідчують, завдяки встановленим властивостям ліофілізованого колагенового імплантату при моделюванні дефекту кишкової стінки у тварин, можливість його застосування в клінічній практиці. Розділ написаний грамотно, стисло, в ньому наведені конкретні експериментально - лабораторні результати дослідження із фотографіями препаратів оперованої кишки на різних етапах після оперативних втручань (15 рисунків). В тексті очевидна наявність посилань на власні праці автора за темою. Автором встановлено, що використаний імплантант мінімізує запальну реакцію в стінці кишки, прискорює процеси регенерації та сприяє відновленню анатомічної цілісності всіх шарів в зоні дефекту кишкової стінки.

В кінці розділу автор надає коротке і містке узагальнення отриманих результатів і список власних праць по розділу. В тексті можна помітити незначні стилістичні помилки. Інших зауважень до змісту розділу немає.

В розділі 4 описані отримані автором результати діагностики та комплексного хірургічного лікування пацієнтів з хронічним парапроктитом. Проведений власний аналіз чіткий, стислий, конкретний. Розділ містить 3 підрозділи в яких наведений аналіз основних причин рецидиву нориць у пацієнтів з хронічним парапроктитом, результати застосування удосконаленої комбінованої методики ультразвукового дослідження і контрастної трансректальної методики ультразвукового дослідження у пацієнтів з хронічним парапроктитом. Представлені результати порівняльного аналізу хірургічного лікування пацієнтів з хронічним парапроктитом з використанням традиційних методик і розробленого способу. Розділ добре ілюстрований 7 рисунками і 3 таблицями які є інформативні і показові. В тексті автор наводить посилання на власні наукові праці за темою.

На підставі отриманих результатів автор засвідчує що у 98,6 % хворих після виконання класичних операцій, це було ліквідовано внутрішній отвір параректальної нориці, та у 86,3 % – її розгалужень, а використання розробленого способу комплексного хірургічного лікування хронічного парапрок-

титу з використанням ліофілізованого колагенового імплантату призвело до зменшення частоти нагноєння післяопераційної рани, клінічних проявів анальної інконтиненції, терміну перебування хворих у стаціонарі і як основне - рецидивів параректальної нориці. Коротке резюме в кінці розділу підсумовує описані результати клінічних досліджень. Наприкінці розділу також традиційно наводиться список власних праць по розділу.

Зауважень до розділу немає, окрім незначних невдалих стилістичних обертів.

Аналіз та узагальнення отриманих результатів, написаний на 16 сторінках друкованого тексту об'єктивно висвітлює і узагальнює основні результати дисертаційної роботи. Отримані результати свідчать про високу ефективність запропонованого способу комплексного хірургічного лікування хронічного параректиту з використанням ліофілізованого колагенового імплантату. Матеріал викладено грамотно на відповідному науковому рівні. Зауваження до змісту відсутні.

Основні положення дисертаційної роботи чітко обгрунтовані, висновки випливають з результатів проведеного наукового дослідження та повністю відповідають поставленим завданням.

Автором надані конкретні практичні рекомендації для використання клінічній практиці.

Оформлення списку використаних джерел відповідає вимогам МОН України, які пред'являються до дисертаційних робіт.

Зауваження по змісту дисертації і її оформлення

Принципових зауважень по дисертаційній роботі немає. В основному по тексту дисертації зустрічаються незначна кількість стилістичних помилок і подекуди невдалих висловів. Але такі зауваження не є принциповими і не впливають на загальну позитивну оцінку рецензуємої дисертації.

В процесі аналізу дисертаційної роботи виникли наступні запитання до дисертанта:

1. Яким чином визначити терміни, придатні для ефективного використання ліофілізованого колагенового імпланту?
2. Чи можливе і чи ефективно повторне застосування імпланту, при невдалому його першому використанні?
3. Чи ефективно лікування трансфінктерних норниць без розсічення сфінктера лише за допомогою компонентів колагену?

Рекомендації щодо використання результатів дисертаційного дослідження в практиці

Результати даного дисертаційного дослідження можуть бути використані в клінічній практиці при хірургічному лікуванні пацієнтів, хворих на хронічний парапроктит, а також у навчальному процесі закладів післядипломної медичної освіти і вищих медичних навчальних закладів.

Відповідність дисертації встановленим вимогам, які пред'являються до наукового ступеня кандидата медичних наук

Дисертаційна робота Борна Євгена Євгеновича «Комплексне хірургічне лікування хронічного парапроктиту» на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.03 – хірургія виконана під керівництвом д. мед. н. професора Фелештинського Ярослава Петровича є завершеною, самостійною науковою працею, яка містить новий підхід до вирішення актуального наукового завдання підвищення ефективності хірургічного лікування хворих на хронічний парапроктит шляхом удосконалення діагностики, обґрунтування, розробки та впровадження способу комплексного хірургічного лікування з використанням ліофілізованого колагенового імплантату, що зменшує частоту післяопераційних ускладнень та вірогідність рецидиву норниць прямої кишки.

За актуальністю, обсягом досліджень, отриманими результатами, практичною значимістю та новизною дослідження дисертаційна робота повністю відповідає вимогам, які пред'являються до кандидатських дисертацій, а її ав-

тор Борн Євген Євгенович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.03 – хірургія.

Офіційний опонент
завідувач кафедри хірургії №1
Національного медичного
університету імені О.О. Богомольця
доктор медичних наук, професор

Л.С. Білянський

ЗАСВІДЧУЮ
ВЧЕНОМУ СЕКРЕТАРЮ УНІВЕРСИТЕТУ

06 2019

Відгук надійшов до спеціалізованої вченої ради Д 26.613.08

"19 06 2019 р.

В.о. вченого секретаря

О. О. Біляєва